

СУСПІЛЬНА СВІДОМІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКА КАТЕГОРІЯ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті здійснено філософське осмислення категорії суспільної свідомості в контексті сучасної цифрової комунікації. З урахуванням трансформаційного характеру інформаційного суспільства, автор пропонує розглядати суспільну свідомість не як статичне відображення соціального буття, а як динамічну й чутливу до технологічних змін форму колективного духовного існування. Актуальність дослідження зумовлена потребою у переосмисленні традиційних філософських концепцій під впливом нових соціальних і технокомунікаційних реалій.

Застосовано міждисциплінарний методологічний підхід, що поєднує елементи герменевтики, феноменології, критичної соціальної філософії та технофілософії. Аналізуються ключові етапи еволюції уявлень про суспільну свідомість у західній і українській філософських традиціях, а також визначаються основні чинники її сучасної трансформації: віртуалізація досвіду, фрагментація інформації, алгоритмізація комунікації, постправда й формування нових типів цифрової ідентичності.

Особливу увагу приділено аналізу цифрової комунікації як не лише технологічного, але й соціокультурного явища, що впливає на глибинні смисли колективного мислення. Показано, що цифрова комунікація конструює нову форму суспільної свідомості – динамічну, нестабільну, реактивну, чутливу до інформаційного середовища та маніпулятивних стратегій.

Автор доходить висновку, що суспільна свідомість у цифрову добу постає одночасно і як простір загрози (через послаблення критичності, зростання емоційної реактивності, інформаційне перенасичення), і як простір нових можливостей (для мобілізації, самоідентифікації, опору). Стаття підкреслює важливість подальшого філософського осмислення процесів, що відбуваються на перетині технологій і свідомості, зокрема в контексті інформаційної війни та глобальної боротьби за смисли.

Ключові слова: *суспільна свідомість, цифрова комунікація, постправда, інформаційне суспільство, філософія техніки, цифрова ідентичність.*

Цифровізація суспільного життя стала одним з ключових цивілізаційних зрушень ХХІ століття. Глобальна інтеграція інформаційних технологій у всі сфери людського буття – від політики й економіки до культури й повсякденності – зумовила появу нової соціальної реальності, в якій змінюються не лише умови взаємодії між людьми, а й фундаментальні засади осмислення буття, ідентичності та колективної пам'яті. У цьому контексті суспільна свідомість як філософська категорія потребує оновленого підходу, адже саме вона фіксує ті глибинні процеси, що відображають духовний стан соціуму та трансформації способу його мислення в умовах цифрового середовища [Бондаренко, Бугас, 2021].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю філософського осмислення змін, які відбуваються у структурі та змісті суспільної свідомості під впливом цифрової комунікації. Сучасна людина постійно взаємодіє з великими обсягами інформації, що продукується, транслюється й споживається за допомогою технологічних платформ. У цьому середовищі спостерігається не лише зростання темпів інформаційної циркуляції, але й зміна самих механізмів формування уявлень про дійсність. Стає дедалі очевиднішим, що традиційні уявлення про суспільну свідомість як рефлексію соціального буття вже не можуть повною мірою пояснити нові комунікаційні феномени: від культури лайків і мемів до політичної мобілізації через цифрові флешмоби.

Цифрова комунікація як соціальне явище виходить за межі простого інструменту передачі інформації – вона формує нову структуру взаємодії, в якій активно беруть участь алгоритми, автоматизовані системи аналізу поведінки, віртуальні ідентичності та цифрові спільноти. Суспільна свідомість у цьому просторі набуває нових форм: фрагментарних, реактивних, емоційно забарвлених. Формується нова онтологія інформаційного буття, в якій зміст колективного мислення визначається не лише соціальною практикою, а й технічними умовами взаємодії – швидкістю, візуальністю, повторюваністю, здатністю до вірусного поширення.

Метою даної статті є філософське осмислення суспільної свідомості як категорії, що трансформується під впливом цифрової комунікації, та виявлення характеру цих змін. Автор виходить з переконання, що аналіз даного процесу можливий лише за умов інтеграції методологічних підходів класичної соціальної філософії, філософії комунікації, теорії інформаційного суспільства та сучасної технофілософії.

Завдання статті полягають в:

- аналізі історико-філософської еволюції поняття суспільної свідомості;
- виявленні специфіки цифрової комунікації як нового типу соціального буття;
- дослідженні трансформацій суспільної свідомості під впливом цифрових медіа та інформаційних платформ.

Отже, стаття орієнтована на формування філософського підґрунтя для осмислення нових форм духовного життя суспільства, що виникають у добу цифрової взаємодії, в умовах зростаючої ролі технологій у процесах колективного мислення, ідентифікації та самоусвідомлення.

Дослідження суспільної свідомості в контексті цифрової комунікації вимагає залучення комплексного міждисциплінарного підходу, що дозволяє розглядати це явище як багаторівневу структуру соціального буття, яка формує та відтворює смисли в умовах нових комунікаційних середовищ.

У методологічному сенсі дослідження спирається на герменевтичну традицію, яка дозволяє інтерпретувати соціокультурні смисли, що транслюються через цифрові канали, та феноменологію, яка дає змогу осмислити досвід суб'єкта в цифровому просторі як конкретне виявлення свідомості. Крім того, застосовується критичний аналіз (в дусі Франкфуртської школи) для виявлення механізмів маніпуляції та ідеологічного конструювання свідомості в інформаційній добі.

Понятійно-категоріальний апарат дослідження включає такі ключові поняття:

- суспільна свідомість – історично змінна форма колективного духовного буття, що формується в межах певної соціальної системи та є відображенням, інтерпретацією і конструюванням дійсності;
- цифрова комунікація – спосіб передачі та обміну інформацією за допомогою цифрових технологій, зокрема інтернету, соціальних мереж, мобільних платформ;
- інформаційне суспільство – тип суспільної організації, в якій виробництво, обробка та поширення інформації виступають ключовими соціально-економічними факторами.

Теоретичною основою статті слугують філософські концепції: К. Маркса, згідно з яким враховується ідеологічний характер суспільної свідомості; Ю. Габермаса, згідно з яким актуалізується роль комунікативної дії і публічної сфери; Ж. Бодрієра, згідно з яким концептуалізується суспільство симулякрів та гіперреальності; М. Кастельса, згідно з яким інформаційна доба розглядається як мережева логіка буття; Ю. Н. Харарі, згідно з яким визначається вплив алгоритмів на людське мислення. Враховуючи український контекст, варто також підкреслити роль культури, духовності та історичної пам'яті у формуванні свідомості, що особливо актуально в умовах гібридного цифрового впливу на постколоніальні суспільства.

Такий методологічний каркас дає змогу цілісно осмислити філософську категорію суспільної свідомості не лише як концепт минулого, а як живий феномен сучасності, що радикально змінюється в цифрову епоху.

Поняття суспільної свідомості має глибоке історико-філософське підґрунтя, що формувалося в межах різних філософських традицій. У класичній філософії суспільна свідомість часто розумілася як вияв колективного духу або розуму. Зокрема, у працях Г. В. Ф. Гегеля вона постає як «світовий дух», який реалізує себе в історії через свідомість народів.

У марксистській традиції, започаткованій К. Марксом і Ф. Енгельсом, суспільна свідомість визначалася як вторинне відображення суспільного буття – базису. Вона інтерпретувалася як ідеологічна надбудова, через яку домінуючий клас закріплює свої інтереси. Такий підхід мав глибокий соціокритичний потенціал, але обмежував автономію свідомості, зводячи її до функції економічних відносин.

Феноменологія (Е. Гусерль, А. Шюц) та екзистенціалізм (К. Ясперс, Ж.-П. Сартр) зробили акцент на досвіді індивіда, який залучений у соціальний світ через міжсуб'єктивні смисли. Таким чином, суспільна свідомість у їхньому розумінні постає як результат комунікативного буття.

У XX–XXI століттях теорії комунікації (зокрема, Ю. Габермас) актуалізували поняття суспільної свідомості як структури, що формується в процесі раціонального публічного дискурсу, де комунікативна дія виступає основою соціальної інтеграції.

Своєю чергою, постструктуралізм і постмодернізм (зокрема, Ж. Дерріда, Ж. Бодріяр) поставили під сумнів стабільність колективних смислів, наголошуючи на симуляції, гіперреальності та фрагментації свідомості в умовах інформаційного перенасичення [Куц, 2000, с. 45-47].

Суспільна свідомість є багаторівневою структурою, що охоплює:

- масову свідомість (впливова в умовах медіа-реальності),
- громадську думку (оперативна реакція на соціальні події),
- національну свідомість (вкорінена у колективній пам'яті),
- політичну, правову, моральну, релігійну свідомість (як форми ідеологічного вираження).

Ці форми можуть функціонувати автономно, але водночас взаємопроникати, особливо в умовах інформаційного суспільства, де міждисциплінарність стає нормою.

Формування суспільної свідомості залежить від ряду чинників [Воронкова, Нікітенко, 2022, с. 341-352]: історичний досвід (зокрема, в Україні – досвід колоніалізму, репресій, незалежності, війни), інституційні структури (система освіти, церква, медіа), технологічне середовище (інформаційні технології як нова соціальна реальність).

Зокрема, в українському контексті особливої актуальності набуває поняття колективної травми та пам'яті, що визначає характер і вразливість суспільної свідомості в умовах інформаційної війни та гібридних загроз.

Цифрова комунікація охоплює всі форми обміну інформацією, які здійснюються через цифрові технології: інтернет, мобільні додатки, соціальні мережі, месенджери, стрімінгові платформи тощо. Вона є не лише технологічним інструментом, а й новою соціальною реальністю, що змінює базові механізми комунікативної взаємодії. У цифровому середовищі стираються межі між приватним і публічним, індивідуальним і колективним, реальним і віртуальним [Жуленков, 2019, с. 125-130].

Суть цифрової комунікації полягає в її негайності, гіпертекстовості, багатоканальності, алгоритмізації та потенційно глобальному охопленні. Вона створює умови для одночасної присутності людини в багатьох «інформаційних просторах», що ускладнює ідентифікацію сталих смислів і норм.

Філософія техніки, зокрема концепції М. Гайдеггера, Ж. Еллюля, Б. Стіглера, пропонує бачити цифрові технології не лише як інструмент, а як фактор, що конститує нові форми буття. У цифровій комунікації змінюється не просто спосіб передачі

інформації, а сам характер комунікативного буття: суб'єкт дедалі більше перетворюється на «інформаційного актора», залежного від технологічного середовища.

Поява соціальних мереж як простору «цифрового співбуття» створює нові форми взаємодії, в яких увага, вплив, репрезентація стають ключовими цінностями. Це формує економіку уваги, в якій людська свідомість – об'єкт експлуатації через алгоритми персоналізованого контенту.

Алгоритмізація комунікації – фундаментальна характеристика цифрової доби. Машинне навчання та аналітика великих даних (big data) дають змогу корпораціям і державам створювати точні психографічні профілі користувачів, маніпулювати їхньою поведінкою, світоглядом і навіть політичними переконаннями.

Соціальні мережі (Facebook, Instagram, TikTok, X тощо) не лише транслюють інформацію, а й формують паралельну реальність, де домінують емоції, візуальні символи та короткі нарративи, здатні «переписувати» колективну пам'ять. Це зумовлює новий тип інформаційного середовища – фрагментовану гіперреальність, у якій споживання інформації часто заміщує осмислення дійсності [Андросова, Череп, 2007, с. 86-112].

У цьому контексті цифрова комунікація виступає медіатором влади, який впливає на суспільну свідомість, визначає, які події важливі, що є істинним, а що фейковим, що варте уваги, а що – забуття. Таким чином, цифрова комунікація формує не лише нові засоби взаємодії, а й нову онтологію свідомості [Cozmiuc, Petrișor, 2020, pp. 62-65].

Цифрова епоха змінює саму природу досвіду. Віртуалізація – це не лише перенесення реальності в електронні формати, а й трансформація того, як індивід і суспільство сприймають світ. Цифрові платформи створюють інформаційно-медійні оболонки, які опосередковують будь-яке знання про реальність, часто створюючи її симульовані версії. Отже, суспільна свідомість дедалі більше функціонує у вимірі гіперреальності, де знак і образ переважають над реальністю.

У результаті формується новий досвід – «екранна свідомість», що ґрунтується не на рефлексії чи критичному мисленні, а на постійній реакції на візуальний і текстовий потік. Відбувається відрив свідомості від традиційних джерел авторитету – культури, освіти, історії – на користь поточних цифрових трендів.

Цифрова комунікація продукує низку ефектів, що змінюють структуру суспільної свідомості [Горлинський, 2011, с. 217-241]:

- Фрагментація свідомості. Через гіперінформаційність та алгоритмічну селекцію контенту формуються інформаційні бульбашки, у яких користувач бачить лише підтвердження власних поглядів. Це розмиває можливості досягнення суспільного консенсусу та сприяє поляризації.
- Ера постправди. Істина дедалі частіше підмінюється емоційно привабливими або вірусними нарративами. Постправада – це не просто брехня, а ситуація, у якій почуття важливіші за факти, і це стає новою логікою сприйняття суспільно значущої інформації.
- Цифровий контроль. Алгоритми слідкування та обробки поведінкових даних формують нові форми контролю над свідомістю – м'який нагляд (soft surveillance), який не примушує, але спрямовує вибір. Це змінює уявлення про свободу та автономію індивіда.

Цифрова епоха народжує гнучкі, нестабільні ідентичності, які конструюються через профілі в соціальних мережах, аватари, нарративи та цифрові спільноти. Людина більше не є фіксованим суб'єктом – вона «проектує себе» як бренд, як маску, як учасника множинних цифрових «племен» (digital tribes), що ґуртуються навколо символів, мемів чи хештегів [Фаренік, 2003, с. 61-78].

Це породжує нову форму солідарності – екранізовану: не на основі спільного досвіду або ідеології, а на ґрунті візуального залучення, миттєвої реакції (лайків, шерів, флешмобів). Громадянська активність також змінюється – цифрові петиції, онлайн-протести, інформаційна мобілізація стають елементами цифрової громадянськості.

Водночас у цьому новому просторі активізується боротьба за наративну гегемонію – хто контролює зміст, той впливає на колективну свідомість. У випадку України це має критичне значення в умовах гібридної війни, коли інформаційні атаки спрямовані не лише на маніпуляцію фактами, а й на трансформацію культурної ідентичності та історичної пам'яті.

Розглядаючи суспільну свідомість як філософську категорію в контексті цифрової комунікації, можна дійти висновку, що сучасна епоха технологічних перетворень докорінно змінює самі основи її функціонування, структуру та смислове наповнення. Якщо в попередні історичні періоди суспільна свідомість формувалася переважно під впливом традиційних соціальних інститутів – родини, освіти, релігії, держави, культури – то сьогодні одним із провідних чинників її конституювання стала цифрова комунікація як глобальне інформаційно-соціальне середовище [Butryn, 2020, p. 67–79].

Цифрова комунікація не лише забезпечує швидкий обмін інформацією, а й створює нові умови для колективної взаємодії, нові форми публічності та солідарності, нові способи самопрезентації особистості. Вона трансформує уявлення про простір, час, ідентичність, довіру, правду й навіть про саму реальність. Відтак, суспільна свідомість більше не є стабільною, уніфікованою чи лінійною – вона стає гнучкою, фрагментарною, швидкоплинною, здатною до миттєвого переозначення у відповідь на нові інформаційні імпульси.

Однією з головних особливостей сучасної суспільної свідомості є її віртуалізація – домінування символічних форм і образів над емпіричною реальністю, що уможливає гіперреальність, у якій межа між фактом і випадком розмита. Це призводить до зростання впливу емоційного контенту, зменшення обсягів критичного мислення, а також до появи ефекту постправди, коли значення інформації визначається не її істинністю, а вірусністю, емоційною привабливістю або відповідністю попереднім уявленням суб'єкта.

Іншим фундаментальним викликом є алгоритмізація інформаційного середовища, яка веде до створення персоналізованих інформаційних бульбашок, де кожен користувач отримує контент, що підсилює вже наявні переконання, знижуючи ймовірність діалогу, порозуміння та суспільного консенсусу. Відтак, суспільна свідомість поступово втрачає цілісність, стає поляризованою, фрагментованою, піддатливою до маніпуляцій з боку політичних, комерційних і геополітичних гравців.

Водночас цифрова епоха відкриває і нові можливості емансипації. Соціальні мережі, онлайн-платформи та цифрові інструменти дозволяють швидко мобілізувати суспільство, піднімати питання, що раніше замовчувалися, формувати горизонтальні спільноти навколо цінностей, досвіду, проблем. В умовах України, яка перебуває в ситуації затяжної війни та гібридного інформаційного протистояння, саме цифрова комунікація стала простором боротьби за історичну пам'ять, національну ідентичність та політичну суб'єктність. Вона не лише загрожує фрагментацією свідомості, а й слугує інструментом опору, мобілізації, культурного виживання [Моторнюк, 2016. с. 23–25].

Таким чином, філософське осмислення суспільної свідомості в цифрову епоху має враховувати її подвійну природу — як об'єкта нових форм контролю і як простору нової свободи. Відбувається радикальний перехід від традиційної, «аналогової» моделі колективного мислення до мережевої, нестабільної, адаптивної моделі, що потребує нового понятійного апарату, нових методологічних підходів і нових форм етичної відповідальності.

У межах подальших досліджень доцільно зосередити увагу на таких напрямках:

- розробка філософії цифрової суб'єктності;
- аналіз стійкості суспільної свідомості до маніпулятивних впливів у цифровому середовищі;
- вивчення механізмів формування цифрової пам'яті як колективного ресурсу;
- розробка гуманістичних моделей медіаосвіти та цифрової етики.

У результаті можна стверджувати, що суспільна свідомість у цифрову добу перебуває в стані постійної реконфігурації, а отже – потребує не лише аналітичного вивчення, але й філософського передбачення: куди прямує мислення сучасного соціуму і яким чином ми можемо вплинути на його вектор.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Андросова О. Ф., Череп А. В. *Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності : монографія*. Запоріжжя : ЗНУ, 2007. 356 с.

Бондаренко С.М., Бугас Н.В. Соціальна політика держави як основа забезпечення соціального розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 2. DOI: 10.32702/2307-2156-2021.2.40.

Воронкова В. Г., Нікітенко В. О. *Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика : монографія*. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2022. 460 с.

Горлинський В. В. Філософія безпеки і сталого людського розвитку: ціннісний вимір: монографія. К. : ПАРАПАН, 2011. 387 с.

Жуленков О. В. Порівняльний філософський аналіз системного та інтегрального підходів до дослідження складних систем. *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2019. Вип. 1–2 (167–168). С. 125–140.

Куц Ю. Національна свідомість і самосвідомість у етнополітиці й державотворенні. *Актуальні проблеми державного управління*. Наук. зб. Х.: Харк. філ. УАДУ, 2000. № 2(7). С. 45–52.

Моторнюк У.І. Соціальна політика як необхідна умова функціонування соціальної держави. *Журнал «Економіка та держава»*. 2016. № 12. С. 23–26.

Фаренік С. А. *Управління соціальними процесами: побудова та реалізація соціальних моделей: монографія*. К.: Видавництво УАДУ, 2003. 368 с.

Butryn, B. (2020). Digitalization in the Transformation of the Business Environment. *Business Informatics Іnformatyka Ekonomiczna*, 4 (58), 67–79. Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.15611/ie.2020.4.05>.

Cozmiuc D., & Petrișor I. (2020). Value Based Management in the New Economy. *Business Excellence & Management*, 10(3), 61–79. Режим доступу : <https://doi-org:2443/10.24818/beman/2020.10.3-05>

Marienko, V.Yu. (2022). Development of India as a globalized digital state and world leader of digitalization. *Financial Strategies of Innovative Economic Development*. No 3(55). 76-85. DOI: <http://dx.doi.org/10.26661/2414-0287-2022-3-55-14>.

Сегень Ярослав Юрійович

аспірант кафедри філософії, соціології та політології

Державний торговельно-економічний університет

02156, м. Київ, вул. Кіото, 19, Україна

E-mail: y.sehen@knute.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9359-3612>

Стаття надійшла до редакції: 01.03.2025

Схвалено до друку: 28.04.2025

SOCIAL CONSCIOUSNESS AS A PHILOSOPHICAL CATEGORY IN THE CONTEXT OF DIGITAL COMMUNICATION

Sehen Yaroslav Y.

Student of postgraduate

Department of Philosophy, Sociology and Political Science

State University of Trade and Economics

19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
E-mail: y.sehen@knute.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9359-3612>

ABSTRACT

The article provides a philosophical understanding of the category of social consciousness in the context of modern digital communication. Taking into account the transformational nature of the information society, the author proposes to consider social consciousness not as a static reflection of social existence, but as a dynamic and sensitive to technological changes form of collective spiritual existence. The relevance of the study is due to the need to rethink traditional philosophical concepts under the influence of new social and techno-communication realities.

An interdisciplinary methodological approach is applied, combining elements of hermeneutics, phenomenology, critical social philosophy and techno-philosophy. The key stages of the evolution of ideas about social consciousness in Western and Ukrainian philosophical traditions are analyzed, and the main factors of its modern transformation are identified: virtualization of experience, fragmentation of information, algorithmization of communication, post-truth and the formation of new types of digital identity.

Special attention is paid to the analysis of digital communication as not only a technological but also a socio-cultural phenomenon that affects the deep meanings of collective thinking. It is shown that digital communication constructs a new form of social consciousness - dynamic, unstable, reactive, sensitive to the information environment and manipulative strategies.

The author concludes that social consciousness in the digital age appears simultaneously as a space of threat (due to the weakening of criticality, the growth of emotional reactivity, information overload), and as a space of new opportunities (for mobilization, self-identification, resistance). The article emphasizes the importance of further philosophical understanding of the processes occurring at the intersection of technology and consciousness, in particular in the context of information warfare and the global struggle for meanings.

Keywords: *social consciousness, digital communication, post-truth, information society, philosophy of technology, digital identity.*

REFERENCES

- Androsova, O. F., Cherep, A. V. (2007). *Technology transfer as a tool for implementing innovative activities: monograph*. Zaporizhzhia : ZNU. (In Ukrainian)
- Bondarenko, S.M., Buhas, N.V. (2021). Social policy of the state as a basis for ensuring social development. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 2. DOI: 10.32702/2307-2156-2021.2.40. (In Ukrainian)
- Voronkova V. H., Nikitenko V. O. *Filosofia tsyfrovoy liudyny i tsyfrovoho suspilstva: teoriia i praktyka : monohrafiia* [Philosophy of the digital person and digital society: theory and practice: monograph]. Lviv-Torun : Liha-Pres, 2022. 460 s. (In Ukrainian)
- Horlynskyi V. V. *Filosofia bezpeky i staloho liudskoho rozvytku: tsinnisnyi vymir: monohrafiia* [Philosophy of security and sustainable human development: value dimension: monograph]. K. : PARAPAN, 2011. 387 s. (In Ukrainian)
- Zhulenkova O. V. Porivnialnyi filosofskyi analiz systemnoho ta intehrального pidkhodu do doslidzhennia skladnykh system [Comparative philosophical analysis of systemic and integral approaches to the study of complex systems]. *Multyversum. Filosofskyi almanakh*. 2019. Vyp. 1–2 (167–168). S. 125–140. (In Ukrainian)
- Kuts Yu. *Natsionalna svidomist i samosvidomist u etnopolitytsi y derzhavotvorenni. Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia* [National consciousness and self-consciousness in ethnopolitics and state formation. Current problems of state administration]: Nauk. zb. Kh.: Khark. fil. UADU, 2000. № 2(7). S. 45-52. (In Ukrainian)
- Motorniuk U.I. *Sotsialna polityka yak neobkhidna umova funktsionuvannia sotsialnoi derzhavy* [Social policy as a necessary condition for the functioning of a social state]. *Zhurnal «Ekonomika ta derzhava»*. 2016. № 12. S. 23–26. (In Ukrainian)

- Farenik S. A. Upravlinnia sotsialnykh protsesamy: pobudova ta realizatsiia sotsialnykh modelei: monohrafiia [Management of social processes: construction and implementation of social models: monograph]. K.: Vydavnytstvo UADU, 2003. 368 s. (In Ukrainian)
- Butryn, B. (2020). Digitalization in the Transformation of the Business Environment. *Business Informaticsю Informatyka Ekonomiczna*, 4 (58), 67–79. Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.15611/ie.2020.4.05>.
- Cozmiuc D., & Petrişor I. (2020). Value Based Management in the New Economy. *Business Excellence & Management*, 10(3), 61–79. Режим доступу : <https://doi-org:2443/10.24818/beman/2020.10.3-05>
- Marienko, V.Yu. (2022). Development of India as a globalized digital state and world leader of digitalization. *Financial Strategies of Innovative Economic Development*. No 3(55). 76-85. DOI: <http://dx.doi.org/10.26661/2414-0287-2022-3-55-14>.

Article arrived: 01.03.2025

Accepted: 28.04.2025

Як цитувати: Сегень, Я. (2025). СУСПІЛЬНА СВІДОМІСТЬ ЯК ФІЛОСОФСЬКА КАТЕГОРІЯ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*, (72), 158-165. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2025-72-15>

In cites: Sehen, Y. (2025). SOCIAL CONSCIOUSNESS AS A PHILOSOPHICAL CATEGORY IN THE CONTEXT OF DIGITAL COMMUNICATION. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Philosophy. Philosophical Peripeteias*, (72), 158-165. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2025-72-15> [In Ukrainian]